

Gminny

***System Profilaktyki
i Opieki nad Dzieckiem
i Rodziną
w Gminie***

***Dubicze Cerkiewne
na lata 2011-2016***

I. Podstawa prawna

Podstawą opracowania Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną jest art. 17 pkt 13 ustawy o pomocy społecznej z dnia 2 października 2009 r. (Dz. U. 2009 Nr 175 poz. 1362 z późn. zm.). Artykuł ten zalicza tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną do zadań obowiązkowych gminy.

Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny, ochronny.

Podstawowymi formami pomocy dla rodziny mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecka z tej rodziny są:

- poradnictwo rodzinne,
- terapia rodzinna rozumiana jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełnienia zadań,
- praca socjalna,
- zapewnienie dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.

Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Rodzina powinna, w pierwszej kolejności, mieć możliwość samodzielnego zmierzenia się ze swymi problemami, co pozwala zwiększyć jej szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz stymuluje aktywność własną, wyzwala potencjał i pozwala na uczenie się nowych umiejętności.

Pomoc powinna być nakierowana na wykorzystanie zasobów własnych rodziny, na wsparcie osoby w rodzinie, w środowisku lokalnym przy wykorzystaniu grup samopomocowych, kościołów i organizacji pozarządowych. Pomoc powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych zasobów oraz zasobów środowiska. Ponadto powinna ona służyć odbudowie i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych.

Obok prawnego uregulowania spraw dziecka i rodziny, uzasadnieniem budowania programu profilaktyki i opieki na dzieckiem i rodziną jest potrzeba systemowego - w skali gminy - rozwiązywania istotnych problemów społecznych, który gwarantuje koordynację, rozwój i innowacyjność oraz szybkość interwencji przy jednoczesnym zapewnieniu dobrego przepływu informacji.

2. Zasady ogólne systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną

- 1) Globalne zasady profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną:
  - a) poprawa jakości życia, zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin
  - b) przeciwdziałanie stanom grożącym degradacją społeczną, bezradnością społeczną
  - c) kompensowanie deficytów zdrowotnych, edukacyjnych, wychowawczych, społecznych i materialnych rodzin i dzieci
  - d) promowanie zdrowego stylu życia
  - e. integracja podmiotów stanowiących bezpośrednie otoczenie wychowawcze dziecka oraz prewencja, redukcja, likwidacja czynników dezorganizujących środowisko wychowawcze dzieci i młodzieży
  - f) rozwijanie środowiska społecznego sprzyjającego wyzwalamu potencjału intelektualnego, twórczego, organizacyjnego i społecznego ludzi młodych
- 2) Ogólne zasady profilaktyki i opieki:
  - a) podmiotowość rodziny, ochrona praw rodziny i dziecka
  - b) pierwszeństwo prawa dziecka do życia w zdrowej rodzinie
  - c) kompleksowość działań podmiotów publicznych i niepublicznych w działaniach na rzecz rodzin
  - d) pierwszeństwo dziecka do ochrony i praw – zwłaszcza niepełnosprawnego oraz zagrożonego ubóstwem, deprawacją, degradacją i marginalizacją społeczną
  - e) edukacja podstawowym warunkiem rozwoju jednostkowego i zbiorowego – priorytet dla rozwoju indywidualnego potencjału i zdolności każdego dziecka
  - f) profilaktyka przed interwencją w rozwiązywaniu problemów rodziny i młodego pokolenia
  - g) preferowanie rozwiązań systemowych w pracy z dziećmi i młodzieżą, opartych na subsydiarności, elastyczności, kompleksowości, efektywności, ciągłości i różnorodności form działania
  - h) wspieranie rodziny w realizacji jej funkcji wychowawczych, opiekuńczych i socjalnych
  - i) ochrona dzieci i młodzieży przed porzuceniem, zaniedbaniem, przemocą, uzależnieniami, deprawacją, wykojeniem oraz przestępczością .

3. Cele gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną

Gminny system profilaktyki i opieki nad rodziną jest częścią „Strategii rozwiązywania problemów społecznych” w zakresie wspierania funkcji rodziny.

- 1) Zadaniem systemu jest:
  - a) zapobieganie powstawaniu sytuacji wymagających interwencji kryzysowej,
  - b) zapobieganie uzależnieniom od substancji psychoaktywnych,
  - c) zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży,
  - d) zapobieganie niepowodzeniom szkolnym,
  - e) zapobieganie niedożywieniu dzieci,
  - f) zapewnienie opieki nad dziećmi podczas pracy rodziców,
  - g) rozwiązywanie sytuacji kryzysowych,
  - h) udzielanie pomocy w przewyciężaniu uzależnień,
  - i) zapewnienie opieki nad dziećmi wymagającymi oddziaływania wychowawczego,
  - j) pomoc w przewyciężaniu trudności szkolnych,
  - k) zapewnienie integralnego rozwoju psychofizycznego,
  - l) zabezpieczenie podstawowych potrzeb materialnych rodziny,
  - ł) zapewnienie opieki osobom niepełnosprawnym.

- 2) Zadanie to winno być realizowane przede wszystkim przez:
- wzmocnienie i wyzwalanie zasobów tkwiących w rodzinach,
  - wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych,
  - poprawę bezpieczeństwa socjalnego rodzin,
  - poprawę jakości życia rodzin zagrożonych ubóstwem i innymi problemami społecznymi,
  - zapewnienie równego i sprawiedliwego dostępu do socjalnej, oświatowej i kulturalnej infrastruktury gminy
  - eliminowanie czynników sprzyjających wykluczeniu rodzin,
  - rozwój programów ochrony zdrowia dzieci i młodzieży,
  - tworzenie infrastruktury instytucjonalno-organizacyjnej i finansowej wspomagającej programy integracji międzypokoleniowej, włączenie w życie społeczności dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ludzi młodych z deficytami edukacyjno-wychowawczymi i nieprzystosowanych społecznie,
  - tworzenie zintegrowanych programów przeciwdziałania przemocy, deprivacji, wykołowania i przestępczości młodego pokolenia.

4. Diagnoza sytuacji w gminie

4.1). Opis gminy Dubicze Cerkiewne

Gmina Dubicze Cerkiewne pod względem podziału administracyjnego leży w województwie podlaskim w południowo – wschodniej jego części i graniczy z gminami od północy, północnego – wschodu i wschodu z gminą Hajnówka, od południa i południowego – zachodu z gminą Kleszczele, od zachodu z gminą Orla (powiat bielski), od północnego – zachodu z gminą Czyże, natomiast południowo – wschodnia granica gminy stanowi granicę państwa na odcinku ok.8 km.

Obszar jej wynosi 151,2 km². Sieć osadnicza gminy liczy 29 miejscowości wiejskich wchodzących w skład 17 sołectw.

Gmina Dubicze Cerkiewne jest gminą wiejską, liczy 1840 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2010r.).

Liczba ludności w gminie	2007	2008	2009	2010
Liczba m-ców	1956	1931	1900	1849
Liczba mężczyzn	987	974	950	921
Liczba kobiet	969	957	950	928

Źródło:(dane z ewidencji ludności)

Inne wskaźniki demograficzne na terenie gminy:

- przyrost naturalny w 2010r. : 8 osób
  - ludność według ekonomicznych grup wieku: w wieku przedprodukcyjnym - 214 osób (12%), w wieku produkcyjnym – 873 osób (47%), w poprodukcyjnym – 753 osób (41%),
  - ludność poniżej 15 lat – 166 osób, w tym 92 chłopców i 74 dziewczynek,
  - zgonów w 2010r. było – 57 stanowi to 3,09% w stosunku do liczby mieszkańców gminy.
- Natomiast przyrost naturalny za ten sam okres wyniósł 0,44%.

Sytuacja demograficzna w Gminie Dubicze Cerkiewne jest niekorzystna Z przedstawionej tabeli wynika, że z roku na rok zmniejsza się liczba mieszkańców średnio rocznie o 27 osób.

Gmina Dubicze Cerkiewne podobnie jak inne gminy leżące na tzw. „ścianie wschodniej” starzeje się. Proces spowodowany jest ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji. Liczba mieszkańców gminy zmniejsza się z jednoczesnym wzrostem udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. To niekorzystne zjawisko skutkować będzie z jednej strony zmniejszeniem dochodów własnych gminy, zaś z drugiej strony zwiększonymi wydatkami na opiekę społeczną. Dlatego też najważniejszym problemem, jaki należy rozwiązać, jest wstrzymanie procesu migracji mieszkańców z terenu gminy.

Siedzibą gminy jest miejscowość Dubicze Cerkiewne. Pełni ona funkcję ośrodka obsługi lokalnej w zakresie: ochrony zdrowia, kultury, oraz obsługi administracyjnej. Znajdują się m.in.: Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Zdrowia, Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Zespół Szkół (podstawowa i Gimnazjum Publiczne), Placówka Straży Granicznej, Punkt pocztowy, Punkt Obsługi Kasowej Banku Spółdzielczego „CPN „Pronar”, 2 sklepy spożywczo- przemysłowe, Punkt gastronomiczny – „Zajazd u Jana” PUB Coral , Zakład Stolarski P.P.U.H. "STOL-JANO"

Na terenie gminy działają jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w: Dubiczach Cerkiewnych, Tofiłowcach, Werstoku., Koryciskach, Starym Korninie i Grabowcu. Pomoc dla osób wymagających wsparcia prowadzi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dubiczach Cerkiewnych.

4.2). Sytuacja społeczna w gminie – problemy

Głównymi problemami, do rozwiązania których gmina musi znaleźć odpowiednie warunki i możliwości, aby poprawić sytuację dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym, są:

- a) niemożność konstruktywnego spędzania czasu wolnego, rozwijania zainteresowań i korzystania z obiektów kulturalno-sportowych,
- b) łatwy dostęp do środków uzależniających czego wynikiem są coraz częstsze przypadki sięgania przez uczniów po używki,
- c) postępująca demoralizacja – objawy chuliganerii, przypadki agresji i przemocy w grupie rówieśniczej oraz uiszczenia mienia publicznego, braku szacunku dla osób dorosłych w tym starszych, rodziców i nauczycieli,
- d) niski poziom aktywności środowiska młodzieżowego – brak organizacji młodzieżowych na wsi,
- e) brak perspektyw zatrudnienia w pobliżu miejsca zamieszkania po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej,

4.3) Zestawienie danych odnośnie sytuacji społecznej w gminie Dubicze Cerkiewne na podstawie danych GOPS w Dubiczach Cerkiewnych :za 2010r.

Powody udzielania pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
ubóstwo	55	162
sieroctwo	0	0
bezrobocie	39	119
niepełnosprawność	36	97
długotrwała choroba	67	173
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w tym rodziny niepełne i wielodzietne	15 13 2	63 69 17
alkoholizm	30	46
przystosowanie po opuszczeniu zakładu karnego	2	3

Źródło: opr. własne GOPS

4.4). Dane Komisariatu Policji w Kleszczelach

1. Przestępczość nieletnich:

w 2010r. nie odnotowano

- ponadto w 2010 r. ujawniono 1 nieletniego sprawcę czynu karalnego, który popełnił 1 czyn karalny, skierowano 1 wnioski do Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim o wgląd w sytuację rodzinną.

2. Interwencje domowe:

- w 2010 r. przeprowadzono 63 interwencje domowe.

4.5.) Struktura Bezrobocia w gminie:

Liczba bezrobotnych w gminie Dubicze Cerkiewne w 2010r. wyniosła:

Ogółem 61 osób bezrobotnych z tego 22 kobiety

- 1) z prawem do zasiłku 8 osób
- 2) do 25 roku życia 12 osób,
- 3) długotrwale bezrobotne 34 osób
- 4) powyżej 50 roku życia 11 osób
- 5) samodzielnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia – 5 osób,
- 6) niepełnosprawni 2 osoby

Bezrobocie w gminie stanowi 3,31% w stosunku do liczby mieszkańców gminy. Największą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotni aż 34 osoby co daje 55% w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych roku 2010.

Źródło: dane z PUP w Hajnówce

4.6) Podsumowanie

Z diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Dubicze Cerkiewne wynika:

- z pomocy społecznej w gminie korzysta średnio 127 rodzin tj. 390 osób (stanowi to 6,9% ogólnej liczby mieszkańców gminy);
- najczęściej świadczeń w GOPS w Dubiczach Cerkiewnych przyznawanych jest z powodu długotrwałej choroby (67 osób) ubóstwa (55 osób). Kolejnymi powodami korzystania z pomocy społecznej są: bezrobocie, niepełnosprawność, i bezradność sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - znaczącym problemem jest nadużywanie alkoholu przez mieszkańców duża liczba osób korzysta z tego powodu z pomocy GOPS,
- pozytywny wpływ na funkcjonowanie sfery społecznej na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne mają: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna w Dubiczach Cerkiewnych koła zainteresowań, sekcje i zespoły przy szkołach, uczniowskie kluby sportowe.

4.7. Partnerzy systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną

Instytucje działające na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne oraz partnerzy w regionie, którzy mogą należeć do systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną:

Instytucje z terenu gminy:

- Urząd Gminy
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Opieka medyczna: Gminny Ośrodek Zdrowia w Dubiczach Cerkiewnych
- Komisariat Policji w Kleszczelach – dzielnicowy gminy Dubicze Cerkiewne
- Zespół Szkół w Dubiczach Cerkiewnych
- Parafie Prawosławne w: Dubiczach Cerkiewnych, Werstoku i Starym Korninie.

Instytucje spoza gminy wspierające działania na jej terenie:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hajnówce
- Poradni Lecznictwa Odwykowego w Hajnówce
- kuratorzy sądowi,
- fundacje i stowarzyszenia z regionu wspomagające działania pomocy społecznej.

Urząd Gminy

Obowiązek wprowadzenia systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną spoczywa na samorządach lokalnych. Urząd Gminy ma zadanie wspierania wszelkich zadań przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom w rodzinach oraz pomocy dla rodzin na terenie gminy oraz służenie pomocą organizacyjną, merytoryczną i finansową.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dubiczach Cerkiewnych

Koordinator systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną wspierający wszystkie zapisane w nim działania na terenie gminy. Wszystkim zainteresowanym i potrzebującym służy pomocą organizacyjną, merytoryczną i finansową.

Bezpośrednią pomocą rodzinom i osobom potrzebującym zajmuje się pracownik socjalny. W ramach swoich kompetencji i zadań pomoc społeczna:

- przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby,
- przygotowuje wszechstronny plan pomocy,
- monitoruje efekty podjętych działań,
- pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych,
- udziela szeroko rozumianego poradnictwa lub wskazuje miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc,
- udziela informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy, w uzasadnionych przypadkach: udziela pomocy finansowej w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych, udziela pomocy rzeczowej np. przekazanie odzieży, żywności, udziela zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie się,
- informuje o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym,
- wskazuje miejsca zajmujące się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia,
- w razie potrzeby zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy
- w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamia organy ścigania,
- może organizować i prowadzić np. punkty informacyjne, ośrodki pomocy, grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej, świetlice dla dzieci,
- współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami.

Gminna opieka medyczna

Opieka medyczna w ośrodku zdrowia świadczy tzw. pierwszą pomoc dla osób chorych, uzależnionych doświadczających przemocy itp.. Opieka medyczna ma za zadanie reagować w chwili zauważenia najmniejszych nawet oznak dysfunkcji. Służba zdrowia powinna się włączać w programy prowadzone przez szkoły, GOPS czy GKRPA, a także współpracować na tej płaszczyźnie z Policją.

Do najważniejszych zadań opieki medycznej w chwili stwierdzenia przemocy należy:

- rozpoznanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy,
- umiejętne przeprowadzenie rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,
- poinformowanie ofiar o możliwościach szukania pomocy,
- wystawienie zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach lub możliwości obdukcji,
- w przypadku stwierdzenia takiej konieczności lub na prośbę poszkodowanych powiadomienie innych służb np. pomocy społecznej, policji, GKRPA,
- w przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadomienie organów ścigania.

Główne zadania opieki medycznej w chwili stwierdzenia lub wiedzy o uzależnieniu:

- przeprowadzanie wstępnej diagnozy,
- udzielenie informacji i wsparcia osobom dotkniętym alkoholizmem lub narkomanią,
- kierowanie zdiagnozowanych osób do miejsc terapii.

Policja

Głównym zadaniem Policji jest interwencja w chwili zaistnienia problemu w rodzinie. Policja ma możliwość wkroczenia do domu po zgłoszeniu problemu, przywołanie tymczasowego porządku lub doprowadzenia do sytuacji, aby konfliktowy problem został usunięty. Ma możliwość kierowania spraw do wyższych instytucji, udzielania pomocy merytorycznej, prawnej oraz monitorowania wcześniej zgłoszonych przypadków (zapobieganie recydywie). Ponadto Policja ma obowiązek udzielania pomocy instytucjom społecznym w interwencjach domowych lub egzekwowaniu prawa.

Od kilku lat Policja monitoruje zjawisko przemocy w rodzinie wprowadzając procedurę „Niebieskich Kart” dla sprawców przemocy. Pomoc dla rodzin poszkodowanych (poszukiwanie optymalnego wariantu wsparcia dla rodziny, gdzie przemoc występuje) na zasadzie współpracy z placówkami oświatowym, służbą zdrowia, GOPS i GKRPA itp. w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym. Działania chroniące ofiary przemocy domowej podejmowane przez policję zgodnie z obowiązującym prawem:

- interwencja,
- sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia,
- zatrzymanie sprawców przemocy domowej stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar oraz mienia,
- wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,
- zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa,
- podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy,
- udzielenie informacji ofiarom o możliwości uzyskania pomocy.

Oświata: nauczyciele

Placówki oświatowe na terenie gminy prowadzą aktywną działalność edukacyjną w celu eliminowania dysfunkcji w środowisku szkolnym, poprzez obserwację i działania wychowawcze poszczególnych uczniów. Nauczyciele mają obowiązek monitorowania uczniów, zwracania uwagi na ich zachowanie, problemy itp. podczas lekcji, pomoc im metodami wychowawczymi, autorytetem, zainteresowaniem lub kierowanie ich do pedagoga szkolnego czy poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Szkoły uczestniczą w programach profilaktycznych i szkoleniach organizowanych w gminie.

Parafie z terenu gminy

Wspieranie działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów życia codziennego, właściwe funkcjonowanie rodziny, podkreślanie konieczności dbałości i szacunku w stosunku do osób w rodzinie, wystrzegania się zachowań agresywnych, przemocy fizycznej i psychicznej.

Organizacje pozarządowe

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w Urzędzie Gminy lub GOPS, w ośrodku zdrowia, szkole, komisariacie, itp. Organizacje pozarządowe w ramach swojej działalności oferują, m.in.:

- pomoc psychologiczną, w grupie i kontakcie indywidualnym,
- pomoc prawną,
- pomoc socjalną
- grupy wsparcia,
- grupy samopomocowe,

pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci,

- udział w prowadzeniu wywiadów środowiskowych,
- udział w pracach zespołów pomagających ofiarom przemocy np. przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej,
- udział w interwencjach,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych,
- pomoc materialną,
- pomoc w poszukiwaniu wsparcia.

4.8. Współpraca służb i instytucji

Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną dla Gminy Dubicze Cerkiewne budowany jest w oparciu o założenie, że jest to proces zorganizowanych, skoordynowanych, kompletnych i ciągłych działań, realizowanych wspólnie przez współpracujące ściśle ze sobą instytucje pomocowe w gminie. System ma za zadanie rozpoznawanie, właściwą interpretację sytuacji, wskazanie obszarów wymagających interwencji i wdrożenie niezbędnych działań już we wczesnym stadium powstawania problemów.

Pracownicy GOPS w Dubiczach Cerkiewnych mają za zadanie monitorować środowiska rodzin w gminie oraz – w chwili zauważenia problemu – kierować do danej rodziny czy dziecka odpowiednie wsparcie.

System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną dla Gminy Dubicze Cerkiewne funkcjonuje poprzez:

- przeprowadzenie oceny sytuacji problemowej w rodzinie,
- corocznie uchwalane Gminne programy profilaktyki, zawierające działania w zakresie profilaktyki i leczenia uzależnień oraz zasady ich finansowania,
- zapewnienie udzielenia pomocy potrzebującej rodzinie w postaci interwencji kryzysowej,
- zapewnienie bezpłatnej pomocy dzieciom z trudnościami szkolnymi w postaci udziału w zajęciach wyrównawczych (weryfikacja przeprowadzona przez wychowawcę szkolnego),
- zapewnienie pomocy rodzinom mającym problemy z wypełnianiem swoich funkcji, przez umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej, wsparcia dziennego (na wniosek rodziców, wychowawcy klasy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej),
- zapewnienie dzieciom z rodzin o niskich dochodach pomocy w postaci dożywiania w szkole (kwalifikację przeprowadza Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na wniosek rodziców, wychowawcy lub z urzędu),
- zapewnieniu rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej pomocy finansowej w postaci zasiłków celowych i okresowych oraz pomocy rzeczowej (pomocy udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na zasadach ustawy o pomocy społecznej),
- zapewnieniu opieki dla rodzin i dzieci doświadczających przemocy,
- zapewnieniu pomocy prawnej osobom i rodzinom w uzyskaniu alimentów od osób zobowiązanych do alimentacji,
- zapewnieniu osobom wymagającym pomocy w codziennych sprawach oraz w pielęgnacji usług opiekuńczych,
- zapewnieniu opieki prawnej oraz nadzoru kuratora nad nieletnimi, pozbawionymi opieki (interwencja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej),
- zapewnieniu opieki prawnej oraz nadzoru kuratora w przypadkach, gdy osoba ma trudności z rozpoznaniem swojej sytuacji oraz w zaspokajaniu swoich potrzeb (interwencja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej).

5. Cele strategiczne, operacyjne oraz zadania dla gminy

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dubicze Cerkiewne - dla obszaru „Pomoc dla rodzin z dziećmi i młodzieży” misję zdefiniowano w następujący sposób: Gmina Dubicze Cerkiewne prowadzi politykę społeczną zmierzającą do podejmowanie szerokich działań w celu kontynuowania różnych form wsparcia dla rodzin z dziećmi i młodzieży.

Wyznaczono następujące cele strategiczne i operacyjne:

CEL GŁÓWNY:

Sprawny system zapobiegania kryzysowi rodziny i wspierania rodzin w kryzysie ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży .

CELE SZCZEGÓŁOWE

- wspieranie i usprawnienie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego i socjalnego
- współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie,
- zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.

W ten cel wpisują się działania z zakresu Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną dla Gminy Dubicze Cerkiewne opiera się na pięciu bezpośrednich celach, którymi są:

- 1. Funkcjonowanie rodziny**
- 2. Wychowanie**
- 3. Zapewnienie edukacji i organizacja czasu wolnego**
- 4. Zdrowie rodziny**
- 5. Bezpieczeństwo rodziny – zapobieganie patologiom**

Cel 1. Funkcjonowanie rodziny

1). Wzmacnianie potencjału rozwojowego rodziny

Zadania:

- Monitorowanie środowisk zagrożonych trudnymi sytuacjami życiowymi,
- Inicjowanie programów służących rozwojowi dziecka i rodziny, wzmocnieniu czynników zapobiegających dezorganizacji życia rodzinnego,
- Praca socjalna z rodzinami, u których wystąpiły symptomy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- Rozbudowa zaplecza usługowego wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań,
- Rozwijanie lokalnej infrastruktury informacyjnej, edukacyjnej, terapeutycznej wspomagającej rodzinę w rozumieniu i rozwiązywaniu problemów społecznych,
- Konsolidacja podmiotów działających w społeczności lokalnej na rzecz rozwoju i funkcjonowania rodziny.

2). Wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych

Zadania:

- Organizowanie w placówkach oświatowych zajęć informacyjno-warsztatowych dla rodziców na temat rozwoju dzieci i młodzieży,
- Włączenie rodziców w proces dydaktyczno-wychowawczy dzieci,
- Rozwijanie form opieki krótkoterminowej,
- Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- Budowanie systemu wsparcia dla rodzin i edukacji dla rodzin zagrożonych uzależnieniami i przemocą,
- Budowanie poradnictwa i edukacji dla rodziców służących rozpoznawaniu zagrożeń i uzależnień dzieci i młodzieży.

3). Poprawa standardu i jakości życia rodzin

Zadania:

- Diagnoza i monitoring warunków i jakości życia rodziny
- Dostarczenie usług i świadczeń pomocy społecznej rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych,
- Rozbudowa zintegrowanego systemu chroniącego rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego (wsparcie dla rodzin z członkami długotrwale bezrobotnymi),
- Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodziny lub mieszkającymi z osobami starszymi,
- Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich posiłków w szkole, wyposażenia w podręczniki i przybory szkolne, wypoczynku w czasie ferii letnich i zimowych.

Realizatorzy:

- Samorząd lokalny*
- *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;*
- *Zespół Szkół*
- *Gminna Biblioteka Publiczna*
- *Gminny Ośrodek Zdrowia*

Cel 2. Wychowanie

1). Wsparcie systemu norm i wartości społecznych gwarantujących prawidłowy przebieg procesu wychowania

Zadania:

- Kontynuowanie, wzbogacenie istniejących programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży,
- Wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności sprzyjających uwrażliwieniu młodzieży na potrzeby innych ludzi i budowaniu postaw prospołecznych oraz podejmowaniu działań na rzecz środowiska lokalnego,
- Inicjowanie programów informujących o źródłach zagrożeń cywilizacyjnych i kulturowych, metodach i technikach budowania odporności na manipulację medialną, grupową, ekonomiczną, sposobach prewencji i radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

2). Kompensacja deficytów wychowawczych

Zadania:

- Oferowanie warsztatów psychologicznych dla dzieci i młodzieży oraz rodziców z zakresu komunikacji międzyludzkiej, rozwiązywania problemów, radzenia sobie ze stresem
- Tworzenie grup wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych,
- Wspieranie placówki wsparcia dziennego,
- Wspieranie grup samopomocowych i organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci ze szczególnymi potrzebami rozwojowymi.

3). Ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem .

Zadania:

- Wprowadzenie do programów dydaktycznych zajęć profilaktyczno- edukacyjno- wychowawczych z zakresu dewiacji i patologii społecznej ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki uzależnień.

Realizatorzy:

- *Samorząd lokalny;*
- *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;*
- *Zespół Szkół.*
- *Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji*
- *Policja*

Cel 3. Zapewnienie edukacji i odpoczynku

1). Wzbogacenie standardowej oferty dydaktycznej

Zadania:

- Wspieranie zajęć ponadprogramowych z różnych dziedzin życia,
- Wypracowanie procedury wyróżniania, nagradzania i umożliwiania rozwoju młodzieży uzdolnionej.

2). Rozbudowa warunków służących aktywności sportowej i rekreacyjnej młodego pokolenia oraz uczestnictwo dzieci i młodzieży w zajęciach sportowo- rekreacyjnych.

Zadania:

- Współpraca z klubami sportowymi,
- Rozwijanie bazy sportowo – rekreacyjnej służącej aktywności ruchowej i promocji sportowego stylu życia,
- Wspieranie plenerowych imprez sportowych, rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- Wyrównywanie dysproporcji w dostępie dzieci i młodzieży do oferty sportowej, rekreacyjnej turystycznej,
- Wspieranie stałych zajęć rekreacyjnych i sportowo-rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych,
- Wykorzystanie gminnej bazy sportowej na cele rekreacyjne i aktywność ruchową dzieci i młodzieży.

3). Promocja form spędzania czasu wolnego

Zadania:

- Realizacja projektów służących zdrowemu stylowi życia, przeciwdziałanie uzależnieniom i biernym formom spędzania czasu wolnego,
- Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych,
- Zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży.

Realizatorzy:

- *Samorząd lokalny;*
- *Gminna Biblioteka Publiczna*
- *Zespół Szkół.*
- *Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji*
- *Policja*

Cel 4. Zdrowie członków rodziny

1). Kompensowanie deficytów zdrowotnych oraz świadczeń i usług z zakresu promocji zdrowia i zadań ze sfery zdrowia publicznego

Zadania:

- Wspieranie cyklicznych badań stanu zdrowia i sprawności dzieci i młodzieży,
- Realizacja ochrony zdrowia z zakresu zdrowia publicznego (higiena, szczepienia ochronne itp.),
- Realizacja programów profilaktycznych i prozdrowotnych w szkole – wady postawy, wzroku, uzależnień i prawidłowego żywienia,
- Realizacja programów propagujących zasady bezpiecznego zachowania na drodze, ulicy, w domu, w czasie zabawy, na wakacjach, w kontaktach z innymi ludźmi, itp.,

2). Uzupelnienie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym lub rodziną, w której znajduje się osoba niepełnosprawna.

Zadania;

- Pomoc dla osób niepełnosprawnych w organizacji ich dziennego pobytu w placówkach poza terenem gminy,
- Wspieranie programów rehabilitacyjnych przygotowujących młodzież niepełnosprawną do samodzielnego i niezależnego życia,
- Prowadzenie szkoleń dla rodziców na temat opieki, pielęgnacji i rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,

Realizatorzy:

- *Samorząd lokalny;*
- *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;*
- *Zespół Szkół.*
- *Gminny Ośrodek Zdrowia*

Cel.5 Bezpieczeństwo rodziny - ochrona przed patologiami

1). Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności siebie dzieci i młodzieży.

Zadania:

- Wdrażanie programów profilaktycznych dla dzieci i dorosłych upowszechniających wiedzę o prawach dziecka i rodziny, edukacja rodziców w przeciwdziałaniu przemocy oraz bezradności opiekuńczo – wychowawczej wobec dzieci,
- Wspieranie programów uświadamiających zagrożenia współczesności oraz sposoby prewencji i radzenia sobie w trudnych sytuacjach, uczących odporności na manipulację medialną, grupową, ekonomiczną,
- Promocja programów profilaktyczno-edukacyjnych realizowanych wspólnie z Policją.

2). Profilaktyka i zmniejszenie rozmiarów uzależnień

Zadania;

- Realizacja Gminnego Programu Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Zapobiegania Narkomanii
- Promocja programów edukacyjnych, profilaktycznych i terapeutycznych związanych z uzależnieniem, adresowanych do dzieci i młodzieży (nikotyna, alkohol, narkotyki),
- Cykliczne szkolenia dla nauczycieli związane z uzależnieniami młodzieży,
- Kontrola zakazu sprzedaży papierosów, alkoholu dla dzieci i młodzieży na terenie gminy,
- Ochrona dzieci przed uzależnieniami w rodzinie,
- Współpraca z Szkołami, Policją, Zespołem Opieki Zdrowotnej, sołtysami, przedstawicielami środowisk zainteresowanych tworzeniem ruchu trzeźwości oraz organizacjami pozarządowymi i świetlicami.

3). Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Zadania:

- Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz krzywdzenia dzieci i młodzieży,
- Rozbudowa systemu interwencji kryzysowej w rodzinach, gdzie wystąpiła przemoc domowa,

Realizatorzy:

- *Samorząd lokalny;*
- *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;*
- *Zespół Szkół.*
- *Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji*
- *Gminny Ośrodek Zdrowia*

6. Finansowanie działań

Zadania „Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną” są i będą realizowane i wdrażane etapowo, zgodnie z rocznymi harmonogramami i środkami finansowymi zabezpieczonymi corocznie w budżetach poszczególnych instytucji – partnerów. Środki finansowe pochodzą z: budżetu samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych, budżetów instytucji partnerskich, budżetu państwa oraz państwowych funduszy i programów celowych.

Zadania ujęte w Systemie mogą być finansowane z funduszy strukturalnych i programów wspólnotowych Unii Europejskiej, w oparciu o projekty zgłaszane do konkursów ogłaszanych i dofinansowywanych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Ponadto na realizację zadań i programów ujętych w Systemie, jednostka GOPS – jako Koordynator – lub inne jednostki zaangażowane w jego realizację, mogą starać się uzyskać środki finansowe z organizacji pozarządowych. Z drugiej strony to organizacje pozarządowe mogą starać się o wypełnienie zadań Systemu przystępując do konkursów ogłaszanych przez jednostki samorządowe każdego szczebla w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

7. Zakładane rezultaty realizacji Systemu

Przyjęcie rozwiązań systemowych w zakresie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną zakłada następujące rezultaty:

1. Zahamowanie wzrostu liczby rodzin dysfunkcyjnych w gminie
2. Poprawa jakości życia rodzin, wyrównanie różnic w poziomie życia
3. Efektywniejsze programowanie pomocy dostosowanej do indywidualnych potrzeb dziecka
4. Pogłębienie wiedzy i zwiększenie wrażliwości społecznej na problemy dziecka i rodzin
5. Konsolidacja instytucji w gminie realizujących zadania systemowej opieki.

8. Wdrożenie, monitoring i ocena realizacji Systemu

„Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną dla Gminy Dubicze Cerkiewne ” stanowi integralną część „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dubicze Cerkiewne”. Powinien być zatem wdrażany łącznie ze Strategią.

System i jego poszczególne elementy podlegają stałemu, bieżącemu monitoringowi. Takie rozwiązanie pozwala szybko poprawić i udoskonalić wstępne założenia, które w praktyce mogły okazać się mało efektywne. Ewaluacja dokonywana jest raz w roku, na podstawie analizy sprawozdawczości i mierzenia ustalonych wskaźników.

Ocena realizacji Systemu będzie prowadzona m.in. przez porównanie wskaźników charakteryzujących stan przed i po realizacji zadania.

Miernikiem rezultatów będą między innymi:

- liczba wszystkich rodzin potrzebujących pomocy w stosunku do liczby rodzin, której pomoc została udzielona,
- liczba rodzin dotkniętych bezrobociem w stosunku do liczby rodzin, które korzystały z pomocy w formie szkoleń przygotowujących do poszukiwania pracy, zatrudnionych w formach zatrudnienia wspieranego,
- liczba dzieci dożywianych w placówkach oświatowych,
- liczba zanotowanych zdarzeń dysfunkcyjnych w rodzinach, zwłaszcza liczba odnotowanych przez Policję, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz inne instytucje działające na terenie gminy (np. ośrodki zdrowia, szkoły) przypadków zaistnienia przemocy w rodzinie,
- liczba dzieci objętych indywidualną opieką pedagoga szkolnego, zajęciami pozalekcyjnymi, zajęciami w placówkach dziennego pobytu,
- liczba dzieci, które korzystają z zajęć pozaszkolnych,
- liczba dzieci, które wyjechały na zorganizowany finansowany przez gminę wypoczynek wakacyjny,
- liczba interwencji kryzysowych związanych z przemocą, alkoholizmem itp.
- liczba prowadzonych programów profilaktycznych przez szkoły oraz inne instytucje społeczne.

„Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną dla Gminy Dubicze Cerkiewne” zostanie przyjęty w formie uchwały Rady Gminy Dubicze Cerkiewne.

9. Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym: szkoły i Ośrodek Pomocy Społecznej.

10. Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.